

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора економічних наук, професора,
Гуцалюка Олексія Миколайовича
на дисертаційну роботу Мірошніченка Миколи Вікторовича
на тему: «Формування процесно-орієнтованої системи управління
економічною безпекою промислової галузі»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Ступінь актуальності обраної теми. У сучасних умовах розвитку національної економіки промислова галузь України перебуває під впливом масштабних трансформацій, зумовлених воєнними викликами, руйнуванням виробничої інфраструктури, порушенням логістичних зв'язків, енергетичною нестабільністю, зростанням ризиків та необхідністю післявоєнного відновлення. Це потребує впровадження нових підходів до управління, орієнтованих на своєчасне виявлення загроз, оцінювання ризиків, забезпечення стійкості та підвищення результативності функціонування галузі. За таких умов особливої актуальності набуває формування ефективної системи управління економічною безпекою промислової галузі на засадах процесно-орієнтованого підходу, який дозволяє розглядати економічну безпеку як цілісну систему взаємопов'язаних управлінських процесів – від ідентифікації ризиків і діагностики стану безпеки до реалізації механізмів реагування, моніторингу, контролю та безперервного вдосконалення.

Наведене підтверджує своєчасність і наукову значущість дисертаційного дослідження Мірошніченка Миколи Вікторовича. Вагомими є положення щодо уточнення сутності економічної безпеки промислової галузі, систематизації її складових, обґрунтування ролі ризик-менеджменту, розроблення процесної архітектури та механізму моніторингу, контролю й удосконалення процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Сформульовані Миколою Вікторовичем у дисертації положення, висновки та рекомендації є достовірними, обґрунтованими та відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка». Дисертаційна робота та наукові публікації автора за темою дослідження мають належний науковий рівень,

характеризуються теоретичною обґрунтованістю, методичною опрацьованістю та практичною спрямованістю.

Автором опрацьовано значний масив наукових джерел, нормативно-правових документів, статистичних і аналітичних матеріалів, що дозволило всебічно розкрити проблематику формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі. Запропоновані в роботі положення свідчать про самостійність наукового пошуку здобувача, послідовність дослідницької логіки, аргументованість отриманих результатів та глибоке розуміння теоретичних і прикладних аспектів досліджуваної проблематики.

Застосовані Мірошніченком М. В. загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, економіко-статистичні методи, інтегральне оцінювання, системний підхід і процесне моделювання, забезпечили досягнення поставленої мети та виконання завдань дисертації. Їх використання дозволило обґрунтувати теоретичні положення, оцінити сучасний стан промислової галузі, визначити вплив ризиків на її функціонування та розробити процесно-орієнтовану систему управління економічною безпекою промислової галузі. Це свідчить про належний рівень методологічної обґрунтованості дослідження.

Варто відзначити, що результати та ключові положення дисертаційного дослідження повною мірою відображено у 23 наукових публікаціях, з яких сім статей опубліковано у наукових фахових виданнях, одна – у міжнародній монографії, а п'ятнадцять – у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Наукові публікації дисертанта підтверджують належний рівень теоретичної підготовки автора, самостійність наукового мислення та здатність формулювати обґрунтовані пропозиції щодо вирішення поставлених наукових завдань.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни, оскільки здобувачем сформульовано низку теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі.

Наукова новизна дослідження найбільш повно розкривається у запропонованій двоступеневій процесно-орієнтованій моделі формування системи управління економічною безпекою промислової галузі, яка поєднує цикл управління ризиками з процесними складовими та забезпечує

узгодженість, безперервність і адаптивність функціонування системи на галузевому рівні (с. 183–186).

Важливим науковим результатом є удосконалення алгоритму реалізації процесного підходу шляхом інтеграції етапів формування системи економічної безпеки з циклом безперервного вдосконалення PDCA, що, крім визначення етапів переходу, забезпечує постійне вдосконалення системи (с. 159–161).

Заслуговує на увагу удосконалена методика економіко-математичного моделювання впливу ризиків на діяльність промислових підприємств, яка утворює методичну основу для кількісної оцінки ризиків та обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на підвищення результативності системи управління економічною безпекою промислової галузі (с. 114–118).

Окремо слід відзначити інтегральну модель діагностики ефективності процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою, яка поєднує оцінку результативності бізнес-процесів за KPI, ризик-індикаторів за KRI та якісних методів оцінювання процесів, а також дозволяє комплексно визначати інтегральний рівень економічної безпеки та формувати управлінські рішення щодо вдосконалення системи (с. 191–192).

Водночас автором здійснено концептуалізацію категорії «система управління економічною безпекою промислової галузі» у процесній парадигмі, що поглиблює теоретичне розуміння економічної безпеки галузі як цілісної сукупності взаємопов'язаних бізнес-процесів та посилює значущість отриманих результатів (с. 155–157).

Також наукову цінність має подальший розвиток класифікації ризиків промислових підприємств, у межах якої традиційні класифікаційні ознаки поєднано із сучасними ESG-чинниками, що дозволяє адаптувати процес ідентифікації ризиків до вимог сталого розвитку (с. 58–62).

Отже, дисертація Мірошніченка Миколи Вікторовича має належний науково-методологічний рівень, а її основні положення та результати, що виносяться на захист, відповідають установленим вимогам і характеризуються достатнім рівнем наукової новизни.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційній роботі здобувачем здійснено всебічне дослідження актуальної науково-прикладної проблеми щодо формування системи управління економічною безпекою промислової галузі на засадах процесного підходу. Дисертант поглиблено досліджує теоретичні засади економічної безпеки, методичні підходи до оцінювання ризиків, а також механізми побудови,

діагностики та вдосконалення системи управління економічною безпекою галузі на засадах процесного підходу.

Робота містить низку наукових положень і практичних рекомендацій, що вирізняються послідовністю, аргументованістю та прикладною спрямованістю. Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням широкої джерельної бази, значного обсягу наукової та навчальної літератури, нормативно-правових актів, статистичних і аналітичних матеріалів щодо економічної безпеки, ризик-менеджменту, процесного підходу та функціонування промислової галузі. Сформульовані у роботі висновки є достатньо обґрунтованими та логічно впливають із проведеного дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Формулювання мети, об'єкта, предмета та завдань дисертаційного дослідження є чіткими, логічно узгодженими між собою та відповідають заявленій темі роботи. Поставлені завдання здобувачем виконано, а мету дослідження досягнуто. Обрана методологія дала змогу комплексно розкрити проблематику формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі та забезпечила належний рівень наукового обґрунтування отриманих результатів. Це підтверджується наявністю у роботі нових наукових положень, авторських підходів і практичних рекомендацій щодо формування системи управління економічною безпекою промислової галузі на засадах процесного підходу, удосконалення алгоритму її побудови, оцінювання впливу ризиків, моделювання бізнес-процесів та діагностики ефективності відповідної системи.

Отже, дисертант продемонстрував належний рівень наукової підготовки, здатність до самостійного дослідження складних економічних процесів та сформував обґрунтовані пропозиції щодо вирішення актуальної науково-прикладної проблеми управління економічною безпекою промислової галузі.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретичні положення та висновки дисертації сформовано в межах науково-дослідної теми «Особливості розвитку світової економіки в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0124U003879), а також висвітлено в межах науково-дослідної теми «Проблеми стратегічного розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0124U003878), що підтверджує можливість їх використання в науково-дослідній сфері та освітньому процесі. Практична реалізація запропонованих заходів підтверджується актами впровадження у діяльність Дніпровської обласної

ради (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 27/17/0/2-25 від 27.10.2025), ТОВ «Спец метал трейд» (акт впровадження № 205/001 від 12.11.2025 р.) та ТОВ «Науково-виробниче об'єднання ДНІПРОСПЕЦМАШ» (акт впровадження № 176/25/12 від 25.12.2025 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження Мірошніченка М.В. має логічну та чітку структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зазначене дає змогу сформувати цілісне уявлення про теоретико-методологічні та практичні аспекти формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі. Анотація відображає основні положення дисертаційного дослідження, містить перелік наукових публікацій, у яких оприлюднено ключові результати роботи, та подана українською й англійською мовами.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, розкрито ступінь її наукової розробленості, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження. Також окреслено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів та наведено інформацію про їх апробацію під час науково-практичних заходів.

У розділі «Теоретичні та методологічні засади формування системи управління економічною безпекою промислової галузі» розглянуто наукові підходи до трактування економічної безпеки, визначено її багаторівневу природу та особливості формування на рівні промислової галузі. Автором виокремлено основні рівні формування й дослідження цієї категорії (с. 31–33), розкрито методологічні підходи до її інтерпретації (с. 39–42), а також охарактеризовано структурні елементи економічної безпеки промислової галузі (с. 47–49). Важливим результатом є розроблення структурно-ієрархічної моделі формування сутності поняття «економічна безпека промислової галузі» (с. 51).

У межах першого розділу також досліджено ризик як невід'ємну складову економічної безпеки промислової галузі. Уточнено зміст понять «ризик», «ризик промислового підприємства» та «процес управління ризиками» (с. 54–57), запропоновано класифікацію ризиків промислових підприємств з урахуванням ESG-компонентів (с. 60–61), а також систематизовано інструментарій управління ризиками у процесному вимірі (с. 69–70). Крім того, сформульовано визначення поняття «система економічної безпеки промислової галузі» (с. 72–75), визначено її цілі, побудовано дерево цілей (с. 76–77), обґрунтовано принципи формування системи на галузевому

рівні (с. 80–84) та запропоновано етапи її побудови як безперервного циклічного процесу (с. 87–89).

У розділі «Діагностика рівня економічної безпеки підприємств промислової галузі в сучасних умовах функціонування економіки» досліджено сучасний стан промислової галузі України та ключові тенденції її розвитку. Автором проаналізовано структуру промислового комплексу, динаміку кількості стабільно працюючих підприємств, виробничі показники до та після початку повномасштабної агресії, зміну індексу промислового виробництва (с. 96–100), а також обсяги виробленої й реалізованої продукції та динаміку індексу промислової продукції за основними промисловими групами (с. 101–105).

Важливе місце у розділі займає оцінювання ризиків діяльності промислових підприємств. Зокрема, запропоновано етапи оцінки ступеня їх впливу (с. 114–116), сформовано структурно-логічну модель економіко-математичного моделювання ризиків в умовах воєнного вторгнення (с. 117–118) та визначено ключові ризики функціонування підприємств (с. 122–126). Крім того, здійснено інтегральну оцінку економічної безпеки промислової галузі з визначенням етапів її реалізації та показників ефективності (с. 129–135), що дозволило сформулювати висновки щодо результативності системи та обґрунтувати потребу зміни парадигми її формування (с. 139–141).

У розділі «Концептуальні засади впровадження процесно-орієнтованої моделі управління системою економічної безпеки на рівні промислової галузі» обґрунтовано процесний підхід як методологічну основу формування системи управління економічною безпекою промислової галузі. Автором доведено доцільність процесно-орієнтованої парадигми (с. 151–154), поглиблено зміст понять «економічна безпека промислової галузі» та «система економічної безпеки промислової галузі» у процесному вимірі (с. 155–156), а також інтегровано етапи управління ризиками з циклом PDCA (с. 159–161).

У межах розділу ідентифіковано та деталізовано основні, допоміжні, управлінські бізнес-процеси і процеси розвитку економічної безпеки промислової галузі (с. 167–169), сформовано карту процесів і карту стейкхолдерів (с. 170–176), реалізовано методики моделювання різних груп бізнес-процесів (с. 176–181) та розроблено двоступеневу процесно-орієнтовану модель формування відповідної системи управління (с. 182–185).

Окрему увагу приділено механізмам моніторингу, контролю та вдосконалення процесно-орієнтованої системи. Запропонована методика передбачає діагностику ефективності груп бізнес-процесів на основі KPI, KRI та якісних методів оцінювання (с. 192–198), а її апробація дала змогу оцінити ефективність впровадження моделі й сформулювати пропозиції щодо

вдосконалення основних бізнес-процесів системи економічної безпеки промислової галузі (с. 199–202).

Кожен розділ дисертації завершується логічно обґрунтованими висновками. Список використаних джерел охоплює праці вітчизняних і зарубіжних авторів, нормативно-правові акти, статистичні та аналітичні матеріали, а також електронні ресурси. У тексті роботи належним чином оформлено посилання на використані джерела, що свідчить про дотримання вимог академічної доброчесності та авторського права. Отже, дисертація Мірошніченка Миколи Вікторовича відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої спрямовані на вирішення актуального науково-прикладного завдання щодо формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Запропоновані в роботі положення, висновки й рекомендації мають теоретичну та прикладну цінність, становлять внесок у розвиток наукових положень за спеціальністю 051 «Економіка» та можуть бути використані органами державної влади, місцевого самоврядування, промисловими підприємствами, науковими установами й закладами вищої освіти для подальших досліджень, підготовки наукових і навчальних матеріалів, а також удосконалення процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Високо оцінюючи науковий рівень і практичну значущість дисертаційної роботи Мірошніченка М. В., вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні положення та аспекти, що потребують додаткового уточнення:

1. У п. 1.2 дисертації (с. 53-55) представлено ґрунтовний аналіз наукових підходів до визначення сутності ризику як економічної категорії. Водночас доцільно було б більш чітко акцентувати увагу на тих видах ризиків, які мають найбільше значення для функціонування промислової галузі України в сучасних умовах.

2. На рис. 1.7. (с. 67) здобувачем систематизовані міжнародні моделі управління ризиками, зокрема ISO 31000, COSO ERM, FERMA та PDC, проте важливо було б пояснити детальніше чому саме процесна логіка управління ризиками є найбільш доцільною для формування системи економічної безпеки промислової галузі.

3. У пункті 3.1. (с. 159-161) дисертантом обґрунтовано застосування циклу PDCA до формування системи економічної безпеки промислової галузі. Проте потребує додаткового уточнення фаза «Plan», оскільки у

запропонованій логіці остання охоплює досить значну кількість етапів, що може ускладнювати розмежування між плануванням, моделюванням і подальшим впровадженням системи.

4. Автором побудовано карту основних бізнес-процесів системи управління економічною безпекою промислової галузі (табл. 3.6) із визначенням входів і виходів. Однак доцільно було б більш чітко визначити власників процесів та суб'єктів, відповідальних за їх реалізацію на галузевому рівні.

5. У п. 3.3 дисертаційної роботи здобувачем внесена пропозиція щодо розробки нормативно-правового забезпечення процесно-орієнтованої системи економічної безпеки промислової галузі, зокрема, Державну концепцію її впровадження. Доцільно було б більш детально описати механізм реалізації цієї пропозиції, визначити основні етапи, відповідальних суб'єктів та порядок її практичного впровадження.

Проте зазначені зауваження не впливають на загальне позитивне враження від дисертації Мірошніченка М.В. і не знижують її наукової та практичної значущості.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дослідження за темою: «Формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею. Під час розгляду матеріалів дисертації та публікацій автора фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Зокрема, в ній не виявлено текстових запозичень, використання ідей, наукових матеріалів і результатів наукової діяльності інших авторів без посилання на джерела та інших випадків порушення академічної доброчесності.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Мірошніченка Миколи Вікторовича на тему: «Формування процесно-орієнтованої системи управління економічною безпекою промислової галузі», подана на здобуття ступеня наукового ступеня доктора філософії, є завершеною науковою працею, виконаною особисто здобувачем на належному науково-теоретичному рівні. Її структурні елементи скомпоновано логічно, а положення викладено науковою мовою, лаконічно та професійно грамотно.

У роботі досягнуто поставленої мети та виконано задекларовані у вступі завдання. У процесі підготовки дисертації автором отримано нові науково обґрунтовані, достовірні та практично значущі теоретико-прикладні результати, які в сукупності становлять внесок у розвиток економічної науки та спрямовані на розв'язання науково-прикладного завдання щодо формування процесно-орієнтованої системи управління економічною

безпекою промислової галузі. Дисертаційну роботу виконано й оформлено відповідно до встановлених вимог, що висуваються до такого виду наукових праць.

Основні положення дослідження відображено в опублікованих працях. За своїм змістом дослідження відповідає спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», а також вимогам чинних нормативних документів щодо підготовки, оформлення та захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Отже, Мірошніченко Микола Вікторович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної діяльності
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»**

Олексій ГУЦАЛЮК